

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI ZAVOD ZA ZAŠTITU OBITELJI, MATERINSTVA I MLADEŽI

NACRT PRIJEDLOGA
ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA DJECU

Zagreb, travanj 2002.

NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA DJECU

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje Zakona o pravobranitelju za djecu sadržana je u članku 2. Ustava Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 41/01, pročišćeni tekst).

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM, TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

Prava djeteta i njihovo poštivanje su bitna karakteristika svake demokratske države. U Republici Hrvatskoj potreba zaštite prava i interesa djece istaknuta je u odredbama članaka 61., 62., 63. i 64. Ustava Republike Hrvatske, instituti zaštite prava djeteta razrađeni su nizom propisa a za njihovu provedbu i praćenje zadužena su brojna tijela državne uprave.

Radna tijela Hrvatskog sabora - Odbor za obitelj, mladež i šport i Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, u okviru svoga djelokruga prate i područja vezana na prava djeteta i njihovo poštivanje.

Pri Vladi Republike Hrvatske postoje dva radna tijela koja u svom djelokrugu rada obuhvaćaju brigu o djeci: Vijeće za djecu i Povjerenstvo Vlade RH za prevenciju poremećaja u ponašanju djece i mladeži i zaštitu djece s poremećajem u ponašanju.

Mnoga tijela državne uprave imaju poslove i zadatke u svom djelokrugu koji se odnose na brigu i skrb o djeci: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Ministarstvo prosvjete i športa, Ministarstvo rada i socijalne skrbi, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave i dr.

Pri redovnim općinskim sudovima, županijskim sudovima i Vrhovnom sudu Republike Hrvatske postoje posebni odjeli ili suci za mladež, a državni odvjetnici su specijalizirani u odjelima za mladež pri općinskim i županijskim državnim odvjetništvima dok je jedan od zamjenika pri Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske je zadužen za mladež.

Pitanjima brige, skrbi i zaštite djece bave se također tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave kao i brojne nevladine udruge.

Prilikom rasprave o redovitom godišnjem izvješću o radu pučkog pravobranitelja, Hrvatski sabor je, na 3. sjednici 20. travnja 2000. god., na prijedlog Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo, donio zaključak kojim Vladi Republike Hrvatske preporučuje da u skladu s Konvencijom o pravima djeteta i Preporukom Vijeća Europe 1460 (2000), sa svrhom potpunije zaštite djece, pripremi zakonske i financijske pretpostavke za uspostavu institucije pravobranitelja za djecu.

Konvenciju o pravima djeteta koja je usvojena u Ujedinjenim narodima 20. studenoga 1989. godine (Rezolucija br. A744/736) i stupila na snagu 02. rujna 1990. godine, ratificirale su gotovo sve države članice Ujedinjenih naroda. Republiku Hrvatsku konvencija obvezuje od 8. listopada 1991. godine na temelju notifikacije o sukcesiji, a dio je unutarnjeg pravnog poretka prema odredbi članka 140. Ustava Republike Hrvatske.

Člankom 4. Konvencije o pravima djeteta, države stranke se obvezuju poduzeti sve odgovarajuće zakonodavne, upravne i druge mjere za primjenu prava priznatih u Konvenciji, a Preporukom Parlamentarne skupštine Vijeća Europe 1460 (2000) traži se osnivanje posebnog tijela za zaštitu i promicanje prava djece.

Osim toga, prilikom razmatranja Inicijalnog izvješća Republike Hrvatske prema Konvenciji o pravima djeteta pred Odborom za prava djeteta, isti "preporuča da se razmotri mogućnost osnivanja posebnog neovisnog nadzornog tijela, bilo u okviru postojećeg Ureda pučkog pravobranitelja bilo kao posebno tijelo, te u tu svrhu preporuča da se što prije izradi studija o iskustvima drugih zemalja kako bi se donijele što primjerenije odluke" (CRC/C/15/Add.52).

Slijedom svega navedenog, osnivanje uspostava instituta pravobranitelja za djecu postala je i međunarodnom obvezom Republike Hrvatske. Treba istaknuti da Republika Hrvatska kao članica Vijeća Europe, te tranzicijska zemlja koja nastoji pristupiti različitim europskim integracijama pred sobom ima i niz dodatnih ciljeva koji proizlaze iz zahtjevnijih europskih standarda zaštite i dobrobiti djece, a koje će također u budućem razdoblju trebati uzeti u obzir.

Akti Vijeća Europe i Europske unije su bit-vodič za daljnje postupanje i usmjeravanje, pa i nacionalne politike. Iako se kroz mnogobrojne akte dopušta veća autonomija država članica na području socijalne politike u širem smislu riječi, ipak treba naglasiti da za dobrobit Republike Hrvatske temeljne standarde treba slijediti što je moguće više, konkretizirajući ih temeljem iskustava drugih zemalja.

Ombudsman ili pravobranitelj, zastupnik, povjerenik, institucija je *sui generis* koji je važan segment zaštite i promicanja ljudskih prava, a predstavlja značajno postignuće civiliziranog društva, utemeljenog na načelu vladavine prava i pravne države. Kao jedan od oblika zaštite i promicanja ljudskih prava građana i kontrolor rada državne administracije, najznačajniji je pokazatelj demokratizacije društva. Ombudsman je institucija koja je u posljednjih 40 godina izrasla u jaku instituciju diljem svijeta i postao potreban ne samo da osnaži slobode i dostojanstvo čovjeka kao pojedinca, već i da istog zaštiti od birokratizacije. Nema "čistog" modela ombudsmana, već svaki nacionalni ombudsman ima određene karakteristike koje odgovaraju unutarnjem uređenju svake pojedine države.

Ideja o osnivanju ombudsmana za djecu, kao institucije koja u nacionalnim sustavima zaštite djece ima koordinativnu, nadzornu i ujedinjavajuću ulogu, potekla je od nevladinih udruga a snažno je podržana od međunarodnih institucija, poput Vijeća Europe i Ujedinjenih naroda.

Prvi ombudsman za prava djece osnovan je u Norveškoj Zakonom br. 5. iz 1981. godine, osam godina prije izglasavanja Konvencije o pravima djeteta i do danas su uredi ombudsmana utemeljeni u većini zemalja Europe (Austrija, Belgija, Danska, Francuska, Finska, Irska, Island, Italija, Litva, Makedonija, Mađarska, Norveška, Portugal, Rumunjska,

Rusija, Sj. Irska, Španjolska, Švedska, Wels), u Izraelu, u nekim zemljama Sjeverne i Južne Amerike, u Južnoafričkoj Republici, Australiji i u Novom Zelandu.

Uredi pravobranitelja za djecu dio su šireg pokreta na međunarodnoj i na razini pojedinih država, za priznavanje dječjih prava i bolju primjenu međunarodnih konvencija o tom pitanju. Pravobranitelji za djecu mogu odigrati presudnu ulogu i u pogledu praćenja primjene Konvencije o pravima djeteta.

Vijeće Europe, u sklopu svoje Europske strategije za djecu, potiče države članice da "imenuju povjerenika (pravobranitelja) za djecu ili drugo tijelo koje bi nudilo jamstvo neovisnosti i odgovornosti potrebne za poboljšanje života djece, te bilo dostupno javnosti putem, primjerice, lokalnih ureda". (Preporuka Vijeća Europe 1286 o Europskoj strategiji za djecu, članak 7 iv., 24. siječnja 1986.)

Odbor za prava djeteta često je izražavao zabrinutost zbog nedostatka koordinacije i politike u pogledu djece. Poticao je države da razmotre osnivanje ureda pravobranitelja koji bi pratio ostvarivanje prava djeteta.

UNICEF-ov Ured za Europu u Ženevi sazvaio je sastanak u lipnju 1996. godine, da bi okupio europske pravobranitelje, regionalne stručnjake, članove Odbora za prava djeteta i predstavnike država koje razmišljaju o uvođenju ureda pravobranitelja, njegovom ustroju, djelovanju i učinku djelovanja.

Iako ne postoji općeprihvaćeni model pravobranitelja za djecu, već njegov ustroj ovisi o veličini, politici i prioritetima određene zemlje, postoje neki temeljni ciljevi, načela i djelokrug rada zajednički svim europskim pravobraniteljima.

Opći cilj pravobranitelja je nastojati da djeca postanu značajniji politički i društveni prioritet, što se osobito ogleda u slijedećim područjima:

- vlast mora postati svjesnija djece (većina djece ispod 18 godina nema pravo glasa, zaboravljena su u političkim prepirkama, ne mogu utjecati na donošenje odluka vlasti zbog nedostatka djelotvornog dječjeg pokreta u većini zemalja),
- nastojanje da vlast na svim razinama i u svakom odjelu, na odgovarajući način vodi računa o interesima djece,
- promicanje djelotvorne suradnje između pojedinih službi u sustavu vlasti kad se radi o djeci,
- promicanje i uvažavanje mišljenja i stavova djece,
- povećano davanje građanskih prava djeci kako bi imala veći utjecaj na službe i područja koja ih se tiču,
- širenje znanja o pravima djeteta među djecom i odraslima,
- jamstvo da je svakom pojedinom djetetu dostupan mehanizam prigovora i pomoći ukoliko su njegova prava povrijeđena.

Pravobranitelj za djecu djeluje na osnovi *nekoliko temeljnih načela*, od kojih je neovisnost i samostalnost na prvom mjestu. U tom smislu, nužno je osiguravanje njegove slobode u određivanju zadataka i prioriteta svoga rada i neovisnosti od državne uprave, zakonodavstva i političkih stranaka.

Također mu je nužno omogućiti usku suradnju s tijelima državne uprave i jedinicama lokalne i područne (regionalne samouprave), koja uključuje i mogućnost nekažnjelog kritiziranja njihovog rada.

Njegov rad treba biti povezan s primjenom Konvencije o pravima djeteta odnosno rukovoditi se njenim načelima i odredbama. Pravobranitelj treba imati osigurano trajanje mandata i dostatna sredstva za učinkovito izvršavanje svojih zadataka.

Zakonitost i neovisnost pravobranitelja postiže se djelomično postupkom imenovanja. Nužno je da pravobranitelj bude izabran putem apolitičnog, transparentnog postupka, koji uključuje odgovarajuća savjetovanja i osigurava sustav odgovornosti.

Položaj pravobranitelja bi trebao biti ustrojen zakonodavstvom koje jamči da to tijelo ima potrebna pravna ovlaštenja, pristup ustanovama, dokumentaciji i sposobnost da poduzme potrebne radnje.

Pravobranitelji za djecu potencijalno su zaduženi za širok raspon poslova, tako da *djelokrug do sada uspostavljenih ureda pravobranitelja najčešće obuhvaća:*

- promicanje i zaštita prava i interesa djece,
- praćenje rada tijela državne uprave, predlaganje mjera za unapređivanje rada tih tijela i njihovo usklađivanje s Konvencijom o pravima djeteta,
- utjecanje na zakonodavstvo kako bi se u što većoj mjeri osigurala zaštita prava i interese djece u propisima,
- istraživanje povodom pojedinačnih pritužbi djece i drugih građana
- osiguravanje dostupnosti svih zdravstvenih, obrazovnih i drugih javnih službi koje su im potrebne za nesmetan rast i razvoj djece,
- uspostava dijaloga s djecom,
- uspostava dvosmjerne komunikaciju s onima za koje je nadležan (upotreba Interneta, tel. linije, izaslanici pravobranitelja u školama ili na razini lokalnih zajednica)
- istupanje u svojstvu glasnogovornika djece,
- rad s medijima i drugim suradnicima u cilju podizanja javne svijesti o općem stanju djece i o slučajevima kada su njihova prava bila povrijeđena
- usmjeravanje i vođenje suradnje i povezivanja između nevladinih udruga, vladinih tijela, škola i medija kako bi bili uspješniji u rješavanju različitih problema vezanih u djecu.

Institucija pravobranitelja za djecu u Republici Hrvatskoj prema Prijedlogu zakona o pravobranitelju za djecu

U skladu s obvezama u članstvu Vijeća Europe, Republika Hrvatska će sukcesivno preuzimati, između ostaloga, i konvencije te postupati u skladu s preporukama Vijeća Europe, koje se odnose, posredno ili neposredno na zaštitu djece i njihova prava.

Predlagatelj smatra da je od izuzetne važnosti da pravobranitelj za djecu djeluje u smislu praćenja poštivanja prava i obveza preuzetih konvencijama, da takvi standardi budu ugrađeni i u nacionalno zakonodavstvo te da u cilju ojačanja i koordinacije rada postojećih državnih i društvenih subjekata usmjerenih zaštiti i promicanju prava djece, pravobranitelj djeluje kao samostalna, nezavisna i nestranačka institucija te u tom smislu *predlaže slijedeća zakonska rješenja:*

Pravobranitelj za djecu štiti, prati i promiče prava i interese djece na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona (članak 2. Prijedloga zakona).

Pravobranitelj za djecu djeluje neovisno i samostalno, držeći se načela pravičnosti i morala, nitko mu ne smije davati upute i naloge te ne smije pripadati nijednoj političkoj stranci (članak 3. Prijedloga zakona).

Pravobranitelja za djecu imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske.

Pravobranitelj za djecu ima dva zamjenika koje imenuje i razrješava Hrvatski sabor na njegov prijedlog. Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici dužnosnici su Republike Hrvatske, imenuju se na vrijeme od šest godina i mogu biti ponovno izabrani (članak 4. Prijedloga zakona).

Sukladno cilju i temelju djelovanja određenom u članku 2. Prijedloga zakona, nastavno je predviđeno da Pravobranitelj za djecu:

- prati usklađenost zakona i drugih propisa u Republici Hrvatskoj s odredbama Konvencije o pravima djeteta i s drugim međunarodnim dokumentima koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece,
- prati izvršavanje obveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih dokumenata,
- prati primjenu svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece,
- prati povrede pojedinačnih prava djece i proučava opće pojave i načine povreda prava i interesa djece,
- predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava i interesa djece te za sprečavanje štetnog djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece (članak 6. Prijedloga zakona)

U obavljanju poslova iz svog djelokruga Pravobranitelj za djecu je ovlašten upozoravati, predlagati i davati preporuke (članak 7. Prijedloga zakona)

Ako u obavljanju dužnosti dođe do saznanja da je dijete od strane roditelja, skrbnika ili drugih osoba koje skrbe o djetetu izvrgnuto tjelesnom ili duševnom nasilju, spolnoj zloporabi, zlostavljanju ili izrabljivanju, zanemarivanju ili nehajnom postupanju odmah upozorava nadležan centar za socijalni rad i predlaže mjere za zaštitu prava i interesa djeteta (članak 8. Prijedloga zakona)

Pravobranitelj za djecu ima pravo i dužnost obavještavati javnost o stanju prava djece (članak 9. Prijedloga zakona)

Za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svog djelokruga rada Pravobranitelj za djecu ne može biti pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen. (članak 10. Prijedloga zakona)

Pravobranitelj za djecu može sudjelovati u postupku koji prethodi donošenju propisa koji se odnose na prava djece ili kojima se uređuju pitanja od značaja za djecu (članak 11. Prijedloga zakona).

Kad u praćenju stanja u okviru svog djelokruga rada ocijeni potrebnim Pravobranitelj za djecu može podnijeti poticaj donošenju i izmjeni zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece (članak 12. Prijedloga zakona).

Pravobranitelj za djecu upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa; surađuje s djecom, potiče ih na izjašnjavanje i uvažava njihovo mišljenje, inicira i sudjeluje u javnim aktivnostima usmjerenim na poboljšanje položaja djece i predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu (članak 13. Prijedloga zakona).

On također u obavljanju svojih poslova surađuje s tijelima državne uprave, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, ustanovama, udrugama i drugim pravnim i fizičkim osobama koje se bave pitanjima od značaja za djecu (članak 14. Prijedloga zakona).

Sva tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i ustanove, udruge i druge pravne i fizičke osobe koje se bave pitanjima od značaja za djecu dužni su:

- surađivati s pravobraniteljem za djecu i na njegov zahtjev podnositi izvješća i odgovarati na upite te odmah, a najkasnije u roku od 15 dana izvijestiti pravobranitelja za djecu o poduzetom u povodu njegovog upozorenja, prijedloga ili preporuke (članak 15. Prijedloga zakona),
- osigurati dostupnost i uvid u sve podatke, informacije i akte koji se odnose na prava i zaštitu djece, bez obzira na stupanj njihove tajnosti (članak 16. Prijedloga zakona),
- osigurati pravo pristupa i pregleda svih ustanova u kojima djeca borave ili su privremeno odnosno trajno smještena te slučaju primjedbi na rad ustanove, u roku od 15 dana od zaprimanja izvješća o obavljenom pregledu, izvijestiti pravobranitelja za djecu o poduzetom u povodu njegovih primjedbi (članak 17. Prijedloga zakona).

Ukoliko nadležna tijela ne postupe u propisanom roku prema njegovom traženju, Pravobranitelj za djecu ima ovlasti o tome obavijestiti tijela koja obavljaju nadzor nad njihovim radom i Vladu Republike Hrvatske.

Pravobranitelj za djecu može u obavljanju svog posla zatražiti stručnu pomoć znanstvenih i stručnih osoba i ustanova, kojima su predmet istraživanja zaštita, skrb, razvitak i prava djece (članak 18. Prijedloga zakona)

Svaki građanin može Pravobranitelju za djecu podnijeti prijedlog za razmatranje pitanja od značaja za zaštitu prava i interesa djece a pravobranitelj slobodno odlučuje da li će i u kojoj mjeri prijedlog uzeti u razmatranje (članak 19. Prijedloga zakona).

Pravobranitelj za djecu podnosi jednom godišnje izvješće Hrvatskom saboru o svom radu, dok u slučajevima većeg stupnja ugroženosti prava i interesa djece može o tim slučajevima podnijeti i posebna izvješća Hrvatskom saboru (članak 20. Prijedloga zakona).

Za pravobranitelja za djecu može biti imenovan hrvatski državljanin koji ima visoku stručnu spremu, najmanje 15 godina radnog iskustva i koji je osobnim zalaganjem javnosti poznat u području promicanja i zaštite prava djeteta.

Zamjenici pravobranitelja za djecu moraju biti hrvatski državljani koji imaju visoku stručnu spremu i najmanje 10 godina radnog iskustva a jedan od zamjenika mora imati visoku stručnu spremu pravnog smjera. (članak 23. Prijedloga zakona)

Vlada Republike Hrvatske pokreće postupak za imenovanje pravobranitelja za djecu najkasnije 3 mjeseca prije isteka mandata pravobranitelja za djecu, odnosno najkasnije 30 dana nakon prestanka dužnosti Pravobranitelja za djecu iz dugih zakonom određenih razloga.

Pravobranitelj za djecu pokreće postupak za imenovanje zamjenika najkasnije u roku najkasnije 3 mjeseca prije isteka mandata zamjenika, odnosno najkasnije 30 dana nakon prestanka dužnosti zamjenika iz dugih zakonom određenih razloga.(članak 24. Prijedloga zakona).

Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici prije stupanja na dužnost, daju pred predsjednikom Hrvatskog sabora prisegu slijedećeg sadržaja : «Prisežem da ću se u svom radu držati Ustava i propisa, poštivati pravni poredak Republike Hrvatske i da ću svoju dužnost obavljati pravično, časno i savjesno u najboljem interesu djece.» (članak 25. Prijedloga zakona)

Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici biti će razriješeni dužnosti prije isteka vremena na koje su izabrani u slučajevima: ostavke prihvaćene u Hrvatskom saboru; gubitka hrvatskog državljanstva; trajnog gubitka sposobnosti za obnašanje službe ili osude za kazneno djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje dužnosti. (članak 26. Prijedloga zakona)

Stručni i administrativni poslovi za pravobranitelja za djecu obavljali bi se u Uredu pravobranitelja za djecu čije je sjedište u Zagrebu. Predviđena je i mogućnost osnivanja područnih ureda, u skladu s posebnim propisima (članak 21. Prijedloga zakona).

Način i organizacija rada Pravobranitelja za djecu, unutarnji ustroj stručne službe te druga pitanja značajna za rad uređuju se poslovníkom o radu Pravobranitelja za djecu koji potvrđuje Hrvatski sabor (članak 22. Prijedloga zakona).

III. OCJENA SREDSTAVA POTREBNIH ZA PROVEDBU ZAKONA

Sredstva za rad Pravobranitelja za djecu, njegovih zamjenika i stručne službe osigurala bi se u Državnom proračunu Republike Hrvatske (članak 27. Prijedloga zakona).

Pretpostavka je da bi u Uredu pravobranitelja za djecu bilo zaposleno ukupno 15 djelatnika, od čega 12 djelatnika visoke stručne spreme i 3 djelatnika srednje stručne spreme.

Procjenjuje se da bi za primjenu ovoga Prijedloga zakona trebalo bi osigurati ukupno oko 3,2 mil. kuna godišnje, sa približnom strukturom troškova kako slijedi:

- oko 2,2 mil. izdaci za zaposlene
- oko 640.000 izdaci za najam prostora, materijal, komunikacije, informiranje, stručno usavršavanje, literaturu, seminare, savjetovanja, promidžbu, intelektualne usluge, međunarodne članarine, službena putovanja
- oko 60.000 izdaci za tekuće održavanje
- oko 300.000 izdaci za kapitalna ulaganja (računalna oprema, telekomunikacijska oprema, uredski namještaj)

Smatramo da su predviđena sredstva realno prikazana u odnosu na financijske mogućnosti društva te da će biti dostatna za ustroj i osiguranje nesmetanog rada Ureda pravobranitelja za djecu.

IV. TEKST NACRTA PRIJEDLOGA ZAKONA S OBRAZLOŽENJEM

Uz Prijedlog zakona dostavlja se tekst Nacrta prijedloga Zakona o pravobranitelju za djecu, s obrazloženjem.

NACRT PRIJEDLOGA ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA DJECU

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

- (1) Ovim se Zakonom uređuje djelokrug i način rada te uvjeti za imenovanje i razrješenje pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika.

Članak 2.

- (1) Pravobranitelj za djecu štiti, prati i promiče prava i interese djece na temelju Ustava Republike Hrvatske, međunarodnih ugovora i zakona.

Članak 3.

- (1) Pravobranitelj za djecu djeluje neovisno i samostalno, držeći se načela pravičnosti i morala.
- (2) Pravobranitelju za djecu nitko ne smije davati upute i naloge u njegovu radu.
- (3) Pravobranitelj za djecu ne smije pripadati nijednoj političkoj stranci niti sudjelovati u njenim aktivnostima.

Članak 4.

- (1) Pravobranitelja za djecu imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske.
- (2) Pravobranitelj za djecu ima dva zamjenika koje imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog pravobranitelja za djecu.
- (3) Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici dužnosnici su Republike Hrvatske, imenuju se na vrijeme od šest godina i mogu biti ponovno imenovani.

Članak 5.

- (1) Djetetom, u smislu ovog Zakona, smatra se svaka osoba mlađa od 18 godina.

DJELOKRUG I NAČIN RADA

Članak 6.

- (1) Pravobranitelj za djecu:
 - prati usklađenost zakona i drugih propisa u Republici Hrvatskoj s odredbama Konvencije o pravima djeteta i s drugim međunarodnim dokumentima koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece;
 - prati izvršavanje obveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih dokumenata;
 - prati primjenu svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece;
 - prati povrede pojedinačnih prava djece i proučava opće pojave i načine povreda prava i interesa djece;
 - predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava i interesa djece te za sprečavanje štetnog djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece;
 - obavlja druge poslove određene ovim Zakonom.

Članak 7.

- (1) U obavljanju poslova iz svog djelokruga Pravobranitelj za djecu je ovlašten upozoravati, predlagati i davati preporuke.
- (2) Pravobranitelj za djecu je ovlašten nadležnim tijelima državne uprave, tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravnim i fizičkim osobama predlagati poduzimanje mjera za sprečavanje štetnog djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece i zahtijevati izvješća o poduzetim mjerama.

Članak 8.

- (1) Ako u obavljanju dužnosti Pravobranitelj za djecu sazna da je dijete od strane roditelja, skrbnika ili drugih osoba koje skrbe o djetetu izvrgnuto tjelesnom ili duševnom nasilju, spolnoj zloporabi, zlostavljanju ili izrabljivanju, zanemarivanju ili nehajnom postupanju odmah će upozoriti nadležan centar za socijalni rad i predložiti mjere za zaštitu prava i interesa djeteta.

Članak 9.

- (1) Pravobranitelj za djecu ima pravo i dužnost obavještavati javnost o stanju prava djece.

Članak 10.

- (1) Pravobranitelj za djecu ne može biti pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svog djelokruga rada.

Članak 11.

- (1) Pravobranitelj može sudjelovati u postupku koji prethodi donošenju propisa koji se odnose na prava djece ili kojima se uređuju pitanja od značaja za djecu.

Članak 12.

- (1) Kad u praćenju stanja u okviru svog djelokruga rada ocijeni potrebnim, Pravobranitelj za djecu može potaknuti donošenje i izmjene zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece.

Članak 13.

- (1) Pravobranitelj za djecu upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa.
- (2) Pravobranitelj za djecu surađuje s djecom, potiče djecu na izjašnjavanje i uvažava njihovo mišljenje, inicira i sudjeluje u javnim aktivnostima usmjerenim na poboljšanje položaja djece te predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu.

Članak 14.

- (1) U obavljanju svojih poslova pravobranitelj za djecu surađuje s tijelima državne uprave, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, ustanovama, udrugama te drugim pravnim i fizičkim osobama koje se bave pitanjima od značaja za djecu.

Članak 15.

- (1) Tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, kao i pravne osobe, dužni su surađivati s pravobraniteljem za djecu i na njegov zahtjev podnositi izvješća i odgovarati na upite.
- (2) Tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe dužna su odmah, a najkasnije u roku od 15 dana izvijestiti pravobranitelja za djecu o poduzetom u povodu njegovog upozorenja, prijedloga ili preporuke.

- (3) Ako tijela i pravne osobe iz stavka 1. ovoga članka ne postupe u propisanom roku prema njegovom traženju, pravobranitelj za djecu će o tome obavijestiti tijelo koje obavlja nadzor nad njihovim radom.
- (4) Ako tijelo koje obavlja nadzor nad radom tijela i pravnih osoba iz stavka 1. ovoga članka u roku od 8 dana ne izvijesti o utvrđenim činjenicama i poduzetim mjerama, Pravobranitelj za djecu će o tome obavijestiti Vladu Republike Hrvatske.

Članak 16.

- (1) Sva tijela državne uprave jedinice, lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravne osobe dužna su pravobranitelju za djecu osigurati dostupnost i uvid u sve podatke, informacije i akte koji se odnose na prava i zaštitu djece, bez obzira na stupanj njihove tajnosti.

Članak 17.

- (1) Pravobranitelj za djecu ima pravo pristupa i pregleda svih ustanova u kojima djeca borave ili su privremeno odnosno trajno smještena.
- (2) Nakon obavljenog pregleda ustanove, pravobranitelj za djecu dostavlja tijelu koje obavlja nadzor nad tom ustanovom izvješće o obavljenom pregledu.
- (3) U slučaju primjedbi na rad ustanove, tijelo koje obavlja nadzor nad radom te ustanove ovlašteno je obavezno u roku od 15 dana od zaprimanja izvješća iz stavka 2. ovoga članka izvijestiti pravobranitelja za djecu o poduzetom u povodu njegovih primjedbi.

Članak 18.

- (1) Pravobranitelj za djecu može zatražiti stručnu pomoć znanstvenih i stručnih osoba i ustanova, u čijem su djelokrugu istraživanja zaštita, skrb, razvitak i prava djece, a isti su mu dužni tu pomoć pružiti.
- (2) Znanstvene i stručne ustanove iz stavka 1. ovoga članka dužne su pravobranitelju za djecu traženu pomoć pružiti u primjerenom roku.

Članak 19.

- (1) Svatko ima pravo Pravobranitelju za djecu podnijeti prijedlog za razmatranje pitanja od značaja za zaštitu prava i interesa djece.
- (2) Pravobranitelj za djecu slobodno odlučuje da li će i u kojoj mjeri prijedlog iz stavka 1. ovoga članka uzeti u razmatranje.
- (3) Pravobranitelj za djecu će obavijestiti podnosioca o aktivnostima poduzetim povodom njegova prijedloga.

Članak 20.

- (1) Pravobranitelj za djecu podnosi jednom godišnje izvješće Hrvatskom saboru o svom radu.
- (2) U slučajevima većeg stupnja ugroženosti prava i interesa djece, Pravobranitelj za djecu može o tim slučajevima podnijeti i posebna izvješća Hrvatskom saboru.

Članak 21.

- (1) Stručni i administrativni poslovi za pravobranitelja za djecu obavljaju se u Uredu pravobranitelja za djecu.
- (2) Sjedište Ureda pravobranitelja za djecu je u Zagrebu.
- (3) Pravobranitelj za djecu može osnovati područne urede, u skladu s posebnim propisima.

Članak 22.

- (1) Pravobranitelj za djecu donosi poslovnik o svom radu kojim se uređuje način i organizacija rada, unutarnji ustroj stručne službe te druga pitanja značajna za rad.
- (2) Poslovnik o radu potvrđuje Hrvatski sabor.

IMENOVANJE I RAZRJEŠENJE PRAVOBRANITELJA ZA DJECU

Članak 23.

- (1) Za pravobranitelja za djecu može biti imenovan hrvatski državljanin koji ima visoku stručnu spremu, najmanje 15 godina radnog iskustva i koji je osobnim zalaganjem javnosti poznat u području promicanja i zaštite prava djeteta.
- (2) Zamjenici pravobranitelja za djecu moraju biti hrvatski državljani koji imaju visoku stručnu spremu i najmanje 10 godina radnog iskustva.
- (3) Jedan od zamjenika pravobranitelja za djecu mora imati visoku stručnu spremu pravnog smjera.

Članak 24.

- (1) Vlada Republike Hrvatske pokreće postupak za imenovanje pravobranitelja za djecu najkasnije 3 mjeseca prije isteka mandata pravobranitelja za djecu, odnosno najkasnije 30 dana nakon prestanka dužnosti Pravobranitelja za djecu iz dugih zakonom određenih razloga.
- (2) Pravobranitelj za djecu pokreće postupak za imenovanje zamjenika najkasnije u roku najkasnije 3 mjeseca prije isteka mandata zamjenika, odnosno najkasnije 30 dana nakon prestanka dužnosti zamjenika iz dugih zakonom određenih razloga.

Članak 25.

- (1) Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici prije stupanja na dužnost, daju prisegu pred Hrvatskim saborom.
- (2) Prisega glasi: «Prisežem da ću se u svom radu držati Ustava i propisa, poštivati pravni poredak Republike Hrvatske i da ću svoju dužnost obavljati pravično, časno i savjesno u najboljem interesu djece.»

Članak 26.

- (1) Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici biti će razriješeni dužnosti prije isteka vremena na koje su imenovani u slučaju:
 1. ostavke prihvaćene u Hrvatskom saboru,
 2. gubitka hrvatskog državljanstva,
 3. trajnog gubitka sposobnosti za obnašanje dužnosti, ili
 4. osude za kazneno djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje dužnosti.

Članak 27.

- (1) Sredstva za rad Pravobranitelja za djecu, njegovih zamjenika i stručne službe osiguravaju se u proračunu Republike Hrvatske.

PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 28.

- (1) Vlada Republike Hrvatske će u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona predložiti Hrvatskom saboru pravobranitelja za djecu.
- (2) Hrvatski sabor će u roku od 30 dana od dana zaprimanja prijedloga iz stavka 1. ovog članka imenovati pravobranitelja za djecu.

Članak 29.

- (1) Pravobranitelj za djecu će u roku od 30 dana od dana imenovanja predložiti Hrvatskom saboru zamjenike pravobranitelja za djecu.
- (2) Hrvatski sabor će u roku od 30 dana od dana zaprimanja prijedloga iz stavka 1. ovog članka imenovati zamjenike pravobranitelja za djecu.

Članak 30.

- (1) Pravobranitelj za djecu će donijeti poslovnik iz članka 22. ovoga Zakona u roku od 60 dana od dana stupanja na dužnost.

Članak 31.

- (1) Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u «Narodnim novinama», a primjenjuje se od 1. siječnja 2003. godine.

Obrazloženje uz pojedine odredbe Nacrta prijedloga Zakona o pravobranitelju za djecu

Uz članak 1.

Ovom odredbom se određuje sadržaj Zakona.

Uz članak 2.

U ovom se članku uređuje cilj i temelj djelovanja Pravobranitelja za djecu.

Uz članak 3.

Ovim se člankom određuje da Pravobranitelj za djecu djeluje neovisno i samostalno držeći se načela pravičnosti i morala, da mu nitko ne smije davati upute i naloge za rad te da mora biti nestranačka osoba.

Uz članak 4.

Pravobranitelja za djecu imenuje i razrješava Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske.

Pravobranitelj za djecu ima dva zamjenika koje na njegov prijedlog imenuje i razrješava Hrvatski sabor.

Pravobranitelj za djecu i zamjenici dužnosnici su Republike Hrvatske koji se imenuju se na vrijeme od 6 godina i mogu biti ponovo izabrani.

Uz članak 5.

Ovim člankom je određeno značenje pojma dijete sukladno Konvenciji o pravima djeteta.

Uz članak 6.

Ovim člankom je pobliže uređen djelokrug rada Pravobranitelja za prava djeteta, a osobito po pitanju praćenja usklađenosti hrvatskog zakonodavstva s Konvencijom o pravima djeteta i drugim međunarodnim dokumentima, primjene svih propisa o pravima djece i izvršavanju obveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz Konvencije i drugih međunarodnih dokumenata koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece, praćenja povreda prava djece, predlaganja mjera za predlaže poduzimanje mjera za izgradnju cjelovitog sustava zaštite i promicanja prava i interesa djece te za sprečavanje štetnog djelovanja koja ugrožavaju prava i interese djece.

Uz članak 7.

Ovim člankom određena su ovlaštenja koja Pravobranitelja za djecu u obavljanju poslova iz njegovog djelokruga rada ima prema tijelima državne uprave, tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnim i fizičkim osobama koje se bave pitanjima za značaja za djecu.

Uz članak 8.

Ako u obavljanju dužnosti Pravobranitelj za djecu sazna da je dijete od strane roditelja, skrbnika ili drugih osoba koje skrbe o djetetu izvrgnuto tjelesnom ili duševnom nasilju, spolnoj zloporabi, zlostavljanju ili izrabljivanju, zanemarivanju ili nehajnom postupanju odmah će upozoriti nadležan centar za socijalni rad i predložiti mjere za zaštitu prava i interesa djeteta.

Uz članak 9.

Ovim člankom ovlašćuje se Pravobranitelj za djecu da obavještava javnost o stanju prava djece

Uz članak 10.

Pravobranitelj za djecu ne može za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svog djelokruga rada pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen.

Uz članke 11.i 12.

Ovim se člancima uređuje sudjelovanje Pravobranitelja za djecu u postupku koji prethodi donošenju propisa koji se odnose na prava djece ili kojima se uređuju pitanja od značaja za djecu te ovlasti iniciranja donošenja i izmjena zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu djece.

Uz članak 13.

Pravobranitelj za djecu upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa. U svom radu surađuje s djecom, potiče djecu na izjašnjavanje i uvažava

njihovo mišljenje, inicira i sudjeluje u javnim aktivnostima usmjerenim na poboljšanje položaja djece te predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu.

Uz članke 14. i 15.

Ovim člancima se uređuje odnos Pravobranitelja za djecu s tijelima državne uprave, jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, ustanovama, udrugama i drugim pravnim i fizičkim osobama, osobito obveza tih tijela da surađuju s pravobraniteljem za djecu, da na njegov zahtjev podnose izvješća o poduzetom u povodu njegovog upozorenja ili preporuke te odgovaraju na upite, kao i ovlasti pravobranitelja za djecu ukoliko nadležna tijela ne postupe u propisanom roku prema njegovim uputama.

Uz članak 16.

Pravobranitelju za djecu omogućena je dostupnost i uvid u sve podatke, informacije i akte koji se odnose na prava i zaštitu djece, bez obzira na stupanj njihove tajnosti.

Uz članak 17.

Pravobranitelj za djecu ima pravo pristupa i pregleda svih ustanova u kojima djeca borave ili su privremeno odnosno trajno smještena (kao što su npr. predškolske i školske ustanove, zdravstvene ustanove, domovi socijalne skrbi, posebne odgojne ustanove, zavodi za preodgoj) Nakon obavljenog pregleda ustanove, pravobranitelj za djecu dostavlja tijelu koje obavlja nadzor nad tim ustanovama izvješće o obavljenom pregledu. U slučaju primjedbi na rad ustanove, nadzorno tijelo je obavezno u roku od 15 dana od zaprimanja izvješća izvijestiti pravobranitelja za djecu o poduzetom u povodu njegovih primjedbi.

Uz članak 18.

Ovim člankom predviđa se da Pravobranitelj za djecu u obavljanju svojih poslova ima ovlasti zatražiti stručnu pomoć znanstvenih i stručnih osoba i ustanova kojima su predmet istraživanja zaštita, skrb, razvitak i prava djece kao i obaveza znanstvenih i stručnih ustanova da traženu pomoć pruže u primjerenom roku.

Uz članak 19.

Ovim je člankom određeno da svaka osoba ima pravo Pravobranitelju za djecu podnijeti prijedlog za razmatranje pitanja od značaja za zaštitu prava i interesa djece, a pravobranitelj samostalno odlučuje da li će i u kojoj mjeri takav prijedlog uzeti u razmatranje.

Propisana je i obaveza obavješćavanja podnosioca o aktivnostima poduzetim povodom njegova prijedloga.

Uz članak 20.

Ovim je člankom utvrđena obaveza Pravobranitelja za djecu da jednom godišnje podnosi Hrvatskom saboru izvješće o svom radu, a u slučajevima većeg stupnja ugroženosti prava i interesa djece, Pravobranitelj za djecu može o tim slučajevima Hrvatskom saboru podnijeti i posebna izvješća.

Uz članke 21.i 22.

Ovim se člancima određuje sjedište i način obavljanja stručnih i administrativnih poslova za pravobranitelja za djecu, utvrđuje ovlast pravobranitelja za djecu da način i organizaciju rada, unutarnji ustroj stručne službe te druga pitanja značajna za rad uređuje samostalno poslovníkom o radu koji potvrđuje Hrvatski sabor.

Uz članke 23. i 24.

Ovim su člancima propisani su uvjeti za imenovanje Pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika i određen je način i rok pokretanja postupka za imenovanje pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika.

Uz članak 25.

Ovim člankom određeno je da Pravobranitelj za djecu i njegovi zamjenici prije stupanja na dužnost, daju prisegu pred predsjednikom Hrvatskog sabora te je propisan sadržaj teksta prisege.

Uz članak 26.

Ovim se člankom uređuje mogućnost razrješenja dužnosti Pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika prije isteka vremena na koje su izabrani i to u taksativno navedenim u slučajevima: ostavke prihvaćene u Hrvatskom saboru, gubitka hrvatskog državljanstva, trajnog gubitka sposobnosti za obnašanje dužnosti ili osude za kazneno djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje dužnosti.

Uz članak 27.

Sredstva za rad Pravobranitelja za djecu, njegovih zamjenika i stručne službe osiguravaju se u proračunu Republike Hrvatske.

Uz članke 28. i 29.

Ovim su člancima propisani rokovi za predlaganje i imenovanje pravobranitelja za djecu i njegovih zamjenika.

Uz članak 30.

Ovom se odredbom obvezuje Pravobranitelj za djecu da donese poslovnik o radu iz članka 22. u roku od 60 dana od dana stupanja na dužnost.

Uz članak 31.

Ovom se odredbom uređuje stupanje na snagu predloženog Zakona osmoga dana od dana objave u "Narodnim novinama" a primjena Zakona od 01. siječnja 2003.